

71 - Lý trưởng làng ta.

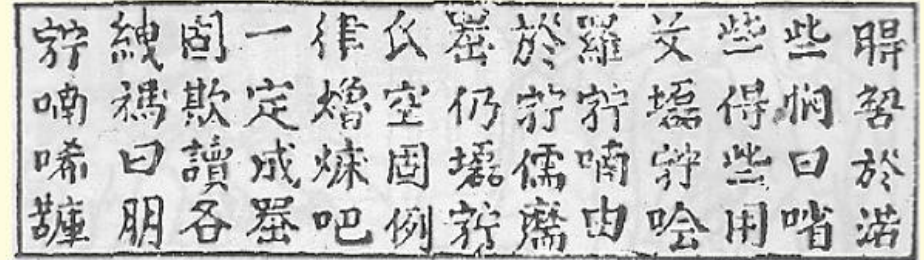
Lý trưởng thu thuế.

Lý trưởng là người của dân cử ra làm việc làng. Trong làng có việc gì ra đến quan, thì lý trưởng đi thay mặt dân. Quan trên có lệnh gì truyền về làng, cũng trách cứ ở lý trưởng. Hương hội có quyết định việc gì, thì lý trưởng phải thi hành. Nhưng công việc hệ trọng nhất của lý trưởng là việc sưu thuế. Vì bao nhiêu tiền thuế đinh, thuế điền, cùng một tay lý trưởng thu để đem nộp quan cả.

Xem thế thì công việc lý trưởng nặng nhọc lắm.

Lý trưởng là người của làng cử ra.

72 - Cố Alexandre De Rhodes và việc đặt ra chữ quốc ngữ.

Một trang chữ nôm.

Ngày xưa, ở nước ta, muốn viết tiếng ta, thì người ta dùng một lối chữ gọi là "chữ nôm" do ở chữ nho ra. Những chữ ấy khó đọc lắm.

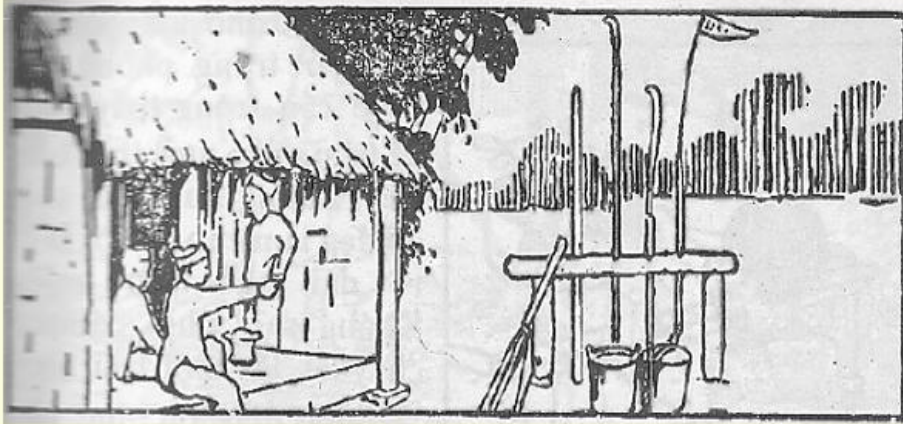
Đến khi các ông cố đạo ở Âu Châu sang nước Nam, các ông ấy mới lấy chữ cái vần la tinh mà đặt ra chữ "quốc ngữ" tức là chữ ngày nay trong nước ta đang dùng vậy.

Các ông cố người Pháp và nhất là cố Alexandre De Rhodes có công trong việc đặt ra lối chữ ấy lắm.

Cố Alexandre De Rhodes ở bên nước Nam ngoại bảy năm. Ông có viết nhiều sách về nước Nam, nhất là quyển lịch sử đất Bắc Kỳ và một quyển tự điển tiếng ta dịch ra tiếng la tinh và tiếng Bồ đào Nha. Các sách của ông là những sách in lần đầu tiên bằng chữ quốc ngữ.

Các ông cố đạo Âu Châu đặt ra chữ quốc ngữ.

73- Tuần phu.

Diêm canh.

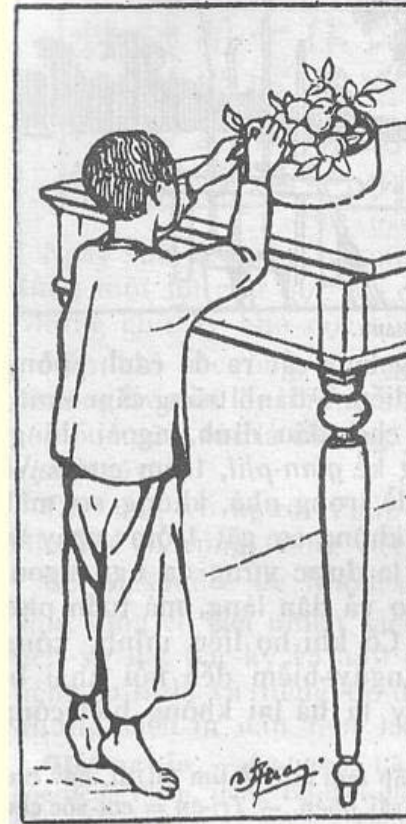
Tuần phu là trai tráng trong làng cắt ra để canh phòng cho dân. Hoặc họ ngồi trong diêm đánh trống cầm canh, hoặc họ đi lũng đây đó, xá chợ, đầu đình, ngoài đồng, trong ngõ, để rình bắt những kẻ gian phi, trộm cướp.

Vì có tuần phu nên cửa cái ta để trong nhà, không sợ mất cắp, thóc lúa ở ngoài đồng không sợ gặt trộm; ngày ta được yên tâm làm ăn, đêm ta được vững dạ ngủ ngon. Thật là việc trị an chung cho cả dân làng, mà tuần phu phải sớm khuya khó nhọc. Có khi họ liều mình, xông vào chỗ đầu gậy, mũi dao, nguy hiểm đến nỗi phải bị thương hay bỏ mạng.

Vậy ta há lại không biết công của họ ru ?

Tuần phu là trai tráng trong làng cắt ra.

74 - Thú thật .

Tô lấy trộm quít .

Cậu Tô tho thân chơi một mình ở trong phòng. Bỗng chốc cậu trông thấy có quít để trong nắp quả, trên bàn. Ôi chà! những quả quít sao mà đỏ đẹp làm con người ta thèm nhỏ dãi! Không sao nhịn được. Tô chạy lại, lấy một trái bóc ăn.

Chiều đến, lúc mẹ về, gọi các con lại để cho quít thì thấy mất một trái. Mẹ liền hỏi: "Đứa nào lấy quít đây?" Tô đỏ bừng mặt, cúi đầu xuống, lẳng lẳng một lúc, rồi thú ngay rằng: "Thưa mẹ, con".

Mẹ mắng: "À! thằng này ăn vụng à! Ăn vụng xấu lắm, từ giờ phải chừa đi. Mẹ tha cho bạn này, vì con đã biết thú thật mà nhận lỗi".

Khi phạm lỗi, nên thú thật.

75 - Đi câu.

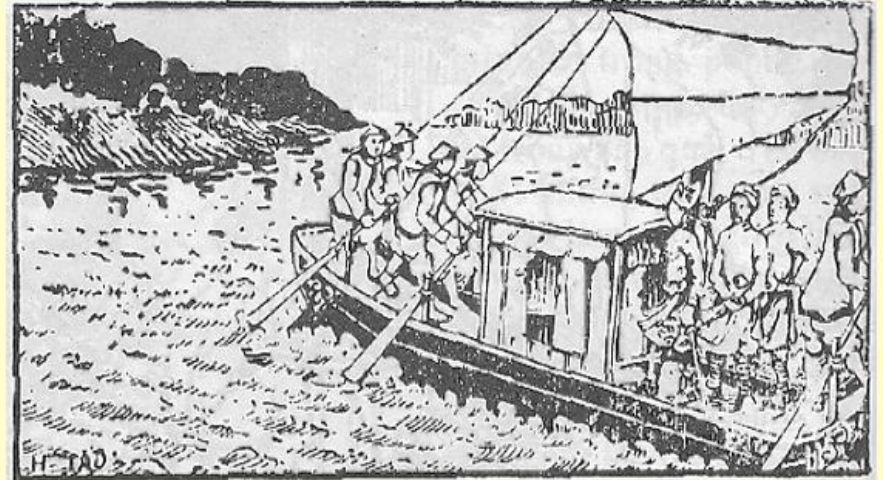

Câu cá.

Những ngày nghỉ học, thỉnh thoảng tôi lại theo anh tôi đi câu cá. Anh tôi vác cần đi trước, tôi cầm mồi và xách giỏ theo sau. Chúng tôi thường hay câu ở các bờ ao, phao nổi lênh bênh. Lúc nào thấy phao động đập ấy là cá cắn. Hễ phao chìm xuống, là anh tôi giật, mà giật được con nào, tôi bỏ ngay vào giỏ. Anh tôi câu như thế, thường hay được cá rô, cá giếc, cá trê, cá chép, bện nào cũng được ít nhiều, có khi ăn đến hai bữa không hết.

Tôi theo anh tôi đi câu.

76 - Vua Gia Long.

Vua Gia Long lánh nạn ở Nam Kỳ.

Vua Gia Long húy là Nguyễn Phúc Ánh, là cháu ông chúa cuối cùng nhà Nguyễn. Chúa Nguyễn bị quân Tây Sơn giết, ngài mới họp thủ hạ lại, vào đánh lấy đất Nam Kỳ. Nhưng sau nhà Tây Sơn mang quân vào đánh, ngài bị thua. Ngài phải trốn sang Xiêm, rồi sai con là hoàng tử Cảnh đi với ông Bá Đa Lộc sang Pháp cầu cứu. Sau ngài lại trở về nam Kỳ, đánh lấy được thành Sài Gòn. Được ít lâu thì có tàu chiến, quân tướng và binh khí bên Pháp sang giúp. Ngài bèn tiến ra Bắc, đánh lấy thành Qui Nhơn, Huế và Hà Nội. Ngài thu phục được cả giang sơn nước Nam, mới lên ngôi hoàng đế mà lập ra cơ nghiệp nhà Nguyễn.

Vua Gia Long sáng nghiệp ra nhà Nguyễn.

77 - Người đi cấy.

Thợ cấy .

(Ca dao) - Bài học thuộc lòng.

Người ta đi cấy lấy công,
Tôi nay đi cấy còn trông nhiều bề:
Trông trời, trông đất, trông mây,
Trông mưa, trông gió, trông ngày, trông đêm.
Trông cho chân cứng đá mềm,
Trời êm biển lặng mới yên tấm lòng.

Có cây, có cấy mới có thóc gạo mà ăn.

78 - Da

Da bọc khắp thân thể, che chở cho các cơ quan ở trong. Da lại còn có công việc cần hơn nữa. Khi ta vận động nhiều, hay mùa nực, ta uống nước, ra nắng, thì thấy mồ hôi chảy. Mồ hôi chảy, tức là đem những chất vô ích hay chất độc trong mình ra ngoài. Mồ hôi chảy là do những lỗ chân lông rải rác khắp trên mặt da.

Ta chớ để cho ghét bụi làm lấp những lỗ chân lông lại. Ta phải năng tắm rửa cho sạch sẽ, để cho thông hơi, thì những cơ quan trong người mới khỏe mạnh.

Lau mình.

Da phải giữ cho sạch.

79 - Người ta cần phải vận động.

Đá bóng.

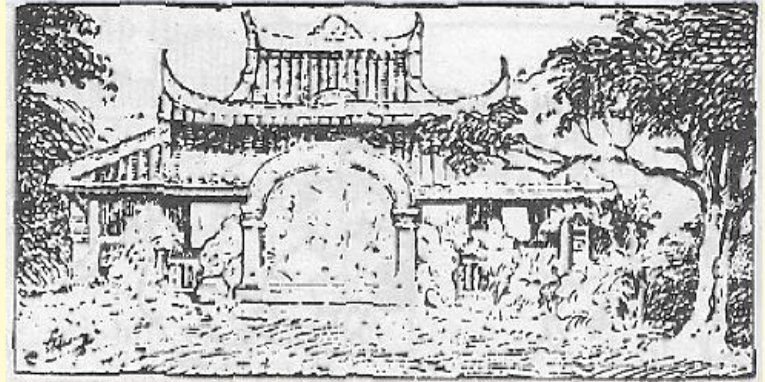
Người Ngô Phổ hỏi ông Hoa Đà cái cách giữ vệ sinh thế nào, ông Hoa Đà nói rằng: " Người ta phải làm lưng vận động luôn, thì ăn uống mới dễ tiêu hóa, huyết mạch mới dễ lưu thông và bệnh tật không sinh ra được.

Cái chìa khóa mà không gì, là vì dùng đến luôn. Nước giữa dòng mà không dơ bẩn, là vì chảy luôn. Người ta cũng vậy, có vận động thì mới khỏe mạnh".

Người Ngô Phổ theo lời dạy ấy. Quả nhiên mỗi ngày một khỏe ra, và sống được ngoại chín mươi tuổi .

Có vận động thì huyết mạch mới lưu thông.

80 - Ông Bá Đa Lộc.

Mã đức cha Bá Đa Lộc, gần Sài Gòn.

Ông Bá Đa Lộc là người Pháp. Ông sang Nam Kỳ để truyền đạo Thiên Chúa. Đến đây thì ông gặp vua Gia Long bị nhà Tây Sơn đánh thua, đang phải trốn tránh. Ông thấy nhà vua thể cùng lực tận, ông bèn đi với hoàng tử Cảnh về bên Pháp cầu cứu, rồi lại sang nước ta giúp vua Gia Long khôi phục lại cơ nghiệp cũ.

Ông Bá Đa Lộc thủy chung, đến lúc chết vẫn là một người bạn tận tâm và một người phò tá sáng suốt của vua Gia Long: ông theo ngài trong các trận mạc mà lại là thầy dạy hoàng thái tử học nữa.

Về phần vua Gia Long cũng yêu mến ông lắm. Lúc ông mất, ngài làm lễ chôn cất rất trọng thể: nhà vua , các quan, các hoàng thân, tôn thất đều đi đưa cả. Lăng ông xây ở gần thành phố Sài Gòn, trong khu vườn mà hồi sinh thời ông, ông hay chăm nom trồng trọt.

Ông Bá Đa Lộc là một người bạn hiền của vua Gia Long.